

PLEIDOOI IN 1796 DOOR DE OOSTENDSE KUNSTENAAR PIERRE HENRI PIETERS TOT VRIJWARING VAN HET CULTUREEL ERFGOED

door **Robert BOTERBERGE**

In de zomer van 1794 vielen de legers van de Franse Republiek voor een tweede maal ons land binnen en op 1 oktober 1795 werden onze gewesten bij Frankrijk ingelijfd en in negen departementen ingedeeld.

Ten opzichte van het cultureel erfgoed hebben de Franse bezetters zich aanvankelijk als ware plundersaars gedragen. Alle belangrijke kunstwerken uit kerken en openbare verzamelingen werden op transport gezet naar Parijs om de grote musea te verrijken. De daartoe aangestelde "agents d'extraction" verzamelden verder boeken en handschriften voor de Parijse bibliotheken, belangrijke archivalia voor de Archives Nationales alsook wetenschappelijke instrumenten en zeldzame planten voor de Parijse verzamelingen.

De Franse veroveraars en bezetters stonden eveneens vijandig tegenover godsdienst en geestelijkheid en wensten op korte termijn een radicale scheiding tussen Kerk en Staat. Van grotere betekenis was de evolutie van antiklerikalisme naar kerkvervolging.

Men kon derhalve verwachten dat de grondwet van het jaar III ook in de Belgische gewesten van kracht zou worden waarbij de kloostergeloften tegenstrijdig verklaard werden aan de mensenrechten met de ontbinding van de religieuze gemeenschappen als logisch gevolg. Deze gemeenschappen hadden binnen de kloostermuren een schat aan kunstwerken, documenten en archivalia.

De Oostendse schilder en architect Pierre Henri PIETERS stelde zich bekommerd de vraag wat er met dit patrimonium zou gebeuren en richtte zich in een schrijven van 21 augustus 1796 tot de centrale administratie van het Leiedepartement.

In zijn brief pleitte P.H. PIETERS ervoor dat in elke gemeente twee kunstenaars zouden toezien dat geen kunstwerken verloren gingen en in handen vallen van vandalen. Verder dat twee of meer kunstenaars zorg zouden dragen voor de boeken, de handschriften en de bibliotheken. Volgens PIETERS diende dit allemaal te gebeuren onder toezicht van vier kunstenaars in opdracht van de centrale administratie om dan in de nabije toekomst een museum op te richten "pour cultiver les arts et les sciences".

Uiteindelijk drukte P.H. PIETERS de hoop uit dat men in het algemeen belang zijn bedenkingen in overweging zou nemen op het ogenblik dat tot de afschaffing van de kloosters besloten werd.

De overheid wenste evenwel op de brief van PIETERS niet te antwoorden (beslissing van 31 augustus) vermits hij meende dat door de wet aangepaste maatregelen voorzien waren voor de bescherming van het kunstpatrimonium. Vanaf 1797 werd inderdaad besloten tot de oprichting in elk departement van een museum voor schone kunsten en de archieven van alle afgeschafte instellingen liet men per departement in een depot bijeenbrengen.

Brief van P.H. PIETERS van 21 augustus 1796 aan de centrale administratie van het Leiedepartement (R.A.B., Archief Leiedepartement, nr. 1017)

Liberté - Egalité

Aux citoyens composant l'administration central du département de la Lys.

Citoyens, la crainte que j'ai pour le bien de la république en général en cas que la suppression des couvents a lieu dans les 9 départements réunies à la France, que le vandalisme vienne à jouer son rôle d'estruction et occasionne une perte considérable dans les arts et sciences, ce qu'on a vu souvent des exemple à cet égard, je demande que l'administration nomme dans chaque commune ou municipalité deux artiste peintre habitant de la dit commune qui prendront aussitot la précaution que rien n'échappe et va se rendre dans les griffes du dis vandalisme à l'égard des tableaux, figures, medailles, architectures, etc. et un plus grand nombres d'artistes, ci les villes son considérable, sous la surveillance de la dite municipalité de chaque canton, et de plus quatre artiste pour tout le département, sous la surveillance de l'administration central, qui seront chargé avec l'inspection général, et mentenir le bon ordre dans les arts et sciences ou de tout autre manière, citoijens que vous jugeraj le plus convenable à se sujet pour former à l'avenir un museum pour cultiver les arts et sciences ou tout artiste pourrait apprendre les arts et les dit sciences dans leur propre foijer.

Comme tous artiste ne sont pas voyageurs pour aller trouver les entrepots qui en son remplie de pièces d'arts et sciences et comme il se trouve plusieurs fois que des élèves remplie de talens et de mérite n'on pas seulement le moijens d'apprendre dans leur commune, faute de moijens, et que leurs pères n'ont aucune fortunes, et qui es bien loin d'aller chercher les entrepots qui en sont remplie.

Voilà Citoijens, les reflexions et l'interait que je prend à cet égard pour le bien général de la république et j'ose espérer citoijens, que vous prendrait bien en considération pour le dit bien en cas que la suppression des couvents vienne à être décidé.

Salut et fraternité

Ostende le 12 de fructidor l'an 4 de la république française.

Pierre Henrij Pieters, Peintre et architecte habitant d'Ostende.

VERBETERINGEN

- op pag. 2000-46, 5e ainea lezen : Auguste FONTAINE i.p.v. August MONDAINE.

- op pag. 2000-51, Raad van Beheer, laatste lijn, bijvoegen : dhr. Jan NUYTEN.